

دارایی های فکری

دولت و قوانین مربوط به نخبگان

* احمد قلی زاده

چکیده:

مقدمه

هر جامعه‌ای دارای افرادی است که نسبت به دیگران و حتی در مقایسه با افراد سایر جوامع دارای استعداد برتری هستند. اینگونه اشخاص می‌توانند امور را بهتر انجام داده و قدمهای موثری در رفع مشکلات محیط، جامعه و کشور خود بردارند.

همچنین، اگر بصورت برنامه‌ریزی شده عمل شود، ایشان می‌توانند در تولید علمی، فرهنگی، صنعتی و اقتصادی نقش ارزنده‌ای ایفا نمایند یا اختراعاتی را در سطح ملی، منطقه‌ای، یا جهانی نصیب کشور نمایند. دولتها اگر در اندیشه سودبردن از این استعدادهای خدادادی باشند معمولاً سعی می‌کنند استعدادهای موجود کشور را شناسایی و زمینه را برای رشد و بروز استعدادهای بیشتری فراهم آورند و آنها را در مسیر توسعه کشور به کار گیرند. البته، شناسایی و طبقه‌بندی استعدادهای درخشان و کنار گذاشتن موانعی نظیر توجه به نژاد، جنس، قومیت و نظایر آنها کار آسانی نیست. [۱]

مقاله حاضر بر آن است تا تحت عناوین توجه به استعداد و رشد و شکوفایی آن، توجه به استعداد در مسایل تحصیلی، شناسایی و تشویق استعدادهای درخشان، و تسهیلات مربوط به استعدادهای ورزشی، مقررات وضع شده توسط قانونگذار و قوه مجریه در رابطه با نخبگی و نخبگان را مورد بررسی قرار دهد.

توجه به استعدادهای برتر در همه جوامع مطرح است. در ایران، در قوانین متعددی توجه به استعداد فردی و رشد و شکوفایی استعداد افراد جامعه مدنظر قانونگذار بوده است. بعنوان نمونه، امکانات مناسبی جهت اهتزاز دانشجویان به خارج در نظر گرفته شده است. با تصویب قانونگذار، ایران از طریق سازمان ملی پرورش استعدادهای درخشان عضو سازمان جهانی مشاوره در باره کودکان تیزهوش و با استعداد شده و در آموزش‌های، طرح شکوفاسازی استعدادهای درخشان تصویب و متعاقباً شورای هدایت استعدادهای درخشان تشکیل گردیده است و آیین‌نامه‌هایی را در خصوص دوره دکترای پیوسته، تسهیلات آموزشی و پژوهشی ویژه دانشجویان ممتاز، نحوه پذیرش برگزیدگان جشنواره‌ها و مسابقات علمی در دوره‌های آموزش عالی و دستورالعمل تحصیل همزمان در دو رشته تحصیلی به تصویب رسانیده و به اجرا گذاشته است. سازمان پژوهشهای علمی و صنعتی ایران نیز همه ساله جشنواره بین‌المللی خوارزمی را به منظور حمایت و تقدیر از پژوهشگران، مبتکران و نوآوران و یا حمایت چند سازمان جهانی برگزار می‌کند. در این مقاله قوانین، آیین‌نامه و بخشنامه‌های مربوط به استعدادهای درخشان و مراجع صدور آن مورد بررسی قرار گرفته است.

کلید واژه

استعدادهای درخشان، استعدادهای ورزشی، تسهیلات حمایتی، مقررات مربوط به استعدادهای درخشان، مقررات مربوطه به استعدادهای ورزشی.

* استادیار گروه حقوق دانشگاه اصفهان

تلفن: ۷۹۳۳۱۴۳ - ۰۳۱۱ دورنگار: ۷۹۳۳۱۴۱

E-mail: gholizadeh@polt.ui.ac.ir

توجه به استعداد و رشد و شکوفایی آن

هر سیستم اداری به کارکنان خود به شیوه‌ای خاص رفتار می‌نماید و در سپردن مسئولیت‌های کاری و ارتقاء شغلی آنان استعداد فردی یکی از عوامل مهم به شمار می‌آید. برای مثال در مورد مستخدمین جهاد سازندگی (کشاورزی)، سپاه پاسداران و نهضت سوادآموزی، فاکتور استعداد فردی برای بکارگیری^۱، ارتقاء شغلی و ترفیع کارکنان بسیار مؤثر می‌باشد.^۲ ضمن اینکه بطور کلی، ارجاع کار براساس استعداد فردی، نباید بگونه‌ای باشد که موجب تحمیل فشار بر مستخدم گردد.^۳

در موارد متعددی نیز رشد و شکوفایی استعداد افراد جامعه مدنظر قانونگذار بوده است، برای مثال، سازمان صدا و سیما موظف شده است زمینه را برای رشد و شکوفایی استعدادها و باروری خلاقیت‌های انسان فراهم نماید.^۴ وزارت امور خارجه موظف شده است با دستگاههای ذیربط در ایجاد زمینه‌های مناسب به منظور بهره‌گیری از استعدادها و امکانات دانشجویان و اتباع ایرانی خارج از کشور همکاری نماید.^۵ و یکی از اهداف وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی اعتلای آگاهیهای عمومی در زمینه‌های مختلف و شکوفایی استعدادها و روحیه تحقیق، تتبع و ابتکار در جامعه است.^۶ حتی، استعداد در استفاده از وام از صندوقهای رفاه دانشجویان هم ملاک قرار گرفته و این صندوقها جهت کمک به وضع تحصیلی و معیشت دانشجویان مستعد و کم‌بضاعت کشور تاسیس شده‌اند.

همچنین، یکی از وظایف اساسی دفتر توسعه مخابرات نیز تقویت استعدادها جهت توسعه منابع انسانی ذکر شده است.^۷ این در حالی است که بموجب قانون، در درجه اول هدایت کودک در جهت حقوق وی به طریقی که باعث اعتلای استعدادها و توانایی‌های او شود حق و تکلیف والدین و سرپرستان کودکان است و دولتها نیز باید این امر را محترم بشمارند.^۸

البته، قانونگذار در مواردی جذب استعدادها را نیز در برنامه کار خود قرار داده است مثلاً "به صدا و سیما اختیار داده شده است که جهت جذب استعدادهای هنری موجود جامعه با هماهنگی وزارت ارشاد اسلامی به تشکیل واحدها و گروههای فرهنگی،

هنری، تحقیقاتی و نیز تاسیس سالنهای نمایش و ایجاد نمایشگاهها اقدام نماید.^۹

توجه به استعداد افراد در مسائل تحصیلی

همانگونه که می‌دانید دولت موظف است تعلیمات ابتدایی را اجباری و بطور رایگان ارائه نماید. تعلیمات متوسطه را به صورت مختلف آن تعمیم داده و در دسترس همگان قرار دهد. تعلیمات عالی را با برخورداری از مساوات کامل و با توجه به استعداد افراد در دسترس همه قرار دهد و اجرای تعلیماتی را که قانون برای افراد اجباری مقرر داشته تامین کند.^{۱۰} ضمن اینکه، آموزش عالی باید به کلیه وسایل مقتضی به ویژه به وسیله معمول کردن تدریجی آموزش و پرورش مجانی به تساوی کامل بر اساس استعداد هر کس در دسترس عموم قرار گیرد.^{۱۱} و دولت موظف به اتخاذ تدابیر لازم برای رشد و پرورش شخصیت انسانی افراد جامعه از طریق انتخاب افراد با استعداد در تمام قسمتهای اجتماع و بازگذاردن راه پیشرفت^{۱۲} آنان در زمینه‌هایی که استعداد آنان پرورش یافته است میباشد.^{۱۳}

البته، مبانی حقوقی حمایت از استعدادهای درخشان اعم از اینکه ایشان در زمینه‌های علمی یا در زمینه‌های ورزشی و نظایر آن دارای درخشش باشند نیز قابل بحث است.

برای نيل به حدك شكوفائي استعدادهاي
درخشان در آموزش عالي، هر كس
۱۳۷۵/۵/۲۰
استعدادهاي درخشان در سيمه و متعديمن
بجهت تحريک ملي نظام فرهنگي خوب
گردد و بهر آن که استعدادش در
مديريت استعدادهاي درخشان در آموزش
عالي در جلد ۲۸۲ - ع ۱۳۷۵/۶/۶
نوراني عالي انقلاب فرهنگي به تصويب
رسيده است.

در این زمینه، قانونگذار جهت حمایت از استعداد‌های تحصیلی، مقرر نموده است که یکی از وظایف شوراهای آموزش و پرورش پرداخت کمک هزینه به دانش‌آموزان کم بضاعت و اعطای بورس تحصیلات عالی به دانش‌آموزان مستعد است، اگرچه امروزه کمتر چنین عملی ملاحظه می‌شود.^{۱۴} همچنین، بعنوان یکی از اهداف و وظایف وزارت آموزش و پرورش، برخورداری از آموزش‌های عمومی برای کلیه دانش‌آموزان کشور باید به گونه‌ای باشد که بر حسب استعداد و جنس بتوانند از تعلیمات مناسب جهت شکوفایی خلاقیت‌ها بهره‌مند شوند.^{۱۵} تعلیمات مناسب به عوامل مختلف بستگی دارد. برای نمونه، در کشور آمریکا، معلمان اینگونه اشخاص باید دارای گواهی مخصوص آموزش به استعداد‌های درخشان باشند و سایر معلمان حق آموزش به ایشان را ندارند.^[۲] تردیدی نیست که اجرای اینگونه تصمیمات قانونی در مورد استعداد‌های درخشان نیازمند انجام مطالعات و بکارگرفتن روش‌های علمی است.^[۳] با اینحال، ترجیح استعداد‌های درخشان به سایرین که در ایران براضی مورد پذیرش قانونگذار و مردم قرار گرفته در کشوری مانند ایالات متحده آمریکا منشاء نزاع بر سر نتایج حاصل از حق آموزش عمومی رایگان بوده است.^[۴] البته، در ایران نیز "گروهی بر این تصورند که تربیت افراد نخبه ناقض سیاست تعمیم آموزش بر کلیه آحاد جامعه بوده و باعث می‌شود درصد بالایی از امکانات متوجه تربیت بخش کوچکی از نیروها شود. این تصور شاید ناشی از عدم اطلاع افراد از شیوه کار در جذب و تربیت افراد نخبه باشد.^[۵]

دیگر اینکه، علاوه بر امکاناتی که جهت اعزام دانشجویان به خارج وجود دارد، در مواردی برای مثال، به وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری اجازه داده شده است که در هر سال بنا به پیشنهاد سرپرست کل دانشجویان ایرانی در اروپا و آمریکا هزینه تحصیل پنج نفر دانشجوی ایرانی را که در رشته‌های مختلف هنرهای زیبا دارای تحصیلات و استعداد درجه اول بوده و در عالیترین هنرکده‌های اروپا و آمریکا پذیرفته شده باشند یا در ایران در رشته مربوطه شاگرد اول و فارغ‌التحصیل شده باشند و همچنین دو نفر از دانشجویانی که در مدارس عالییه ورزشی اروپا و آمریکا پذیرفته شده و در ایران نیز به مقام قهرمانی

کشور نائل گشته‌اند مانند سایر محصلین دولتی اروپا و آمریکا بپردازد.^{۱۶} و گاهی به هوش اهمیت داده شده و برای نمونه، فرزندان کارگران مشمول قانون بیمه‌های اجتماعی که ضمن تحصیل در دوره‌های ابتدایی یا راهنمایی تحصیلی از طریق آزمایش‌های مربوط افراد مستعد و باهوش تشخیص داده شوند طبق مقررات از تسهیلات لازم تحصیلی برخوردار خواهند شد.^{۱۷}

شناسایی و تشویق استعداد‌های درخشان

قانونگذار ایران اجازه داده است که کشور ایران از طریق وزارت آموزش و پرورش (سازمان ملی پرورش استعداد‌های درخشان [۶] عضو سازمان جهانی مشاوره در باره کودکان تیزهوش و با استعداد بشود و این نشانگر علاقمندی قانونگذار به هماهنگی سیاست‌های کشور ما با سیاست‌های بین‌المللی در زمینه پرورش استعداد‌های درخشان می‌باشد.^{۱۸} همچنین، این امر از اهداف وزارت آموزش و پرورش است که استعداد‌های دانش‌آموزان را شناخته، شکوفا نموده و پرورش داده [۷] و روح بررسی، تبع، تحقیق، ابتکار و خلاقیت را در تمام زمینه‌های علمی، فنی، فرهنگی و علوم تقویت نماید.^{۱۹} حتی پیش‌بینی شده است که کشور ما از تجارب سایر کشورها جهت تربیت تیزهوشان بهره گرفته و تجارب خود را در اختیار آن کشورها قرار دهد.^{۲۰} اما در میان این قوانین هیچ‌یک از جذب استعداد‌های درخشان سایر کشورها وجود ندارد. برای مثال، اگرچه ما در مقایسه با سایر کشورها میزبان بیشترین پناهنده در کشورمان هستیم، حتی جمله‌ای در مورد شناسایی و احتمالاً جذب استعداد‌های موجود در میان آنها وجود ندارد. این در حالی است که در سایر کشورها به اینگونه موارد اهمیت داده شده و حتی تفاوت‌های میان زبان و فرهنگ در ارزیابی و شناسایی استعداد‌های درخشان مورد توجه قرار می‌گیرد.^[۸] خوشبختانه، بر خلاف بعضی کشورها،^[۹] در کشور ما تبعیض از نظر در اختیار گذاشتن امکانات مربوط به استعداد‌های درخشان نسبت به اقلیتها و معلولین^[۱۰] وجود ندارد.

نگاهی به بعضی از مطالعاتی که در خارج از ایران انجام شده [۱۱] نشان می‌دهد که تعیین ضوابط در خصوص استعداد‌های

رشته‌های خاص، آیین‌نامه تسهیلات آموزشی ویژه دانشجویان ممتاز و آیین‌نامه تسهیلات پژوهشی ویژه دانشجویان ممتاز، دستورالعمل تحصیل همزمان در دو رشته تحصیلی، همچنین آیین‌نامه نحوه پذیرش برگزیدگان جشنواره‌ها و مسابقات علمی در دوره‌های آموزش عالی را به تصویب رسانیده است.

بموجب آیین‌نامه اخیر، در اجرای ماده ۳ سیاست‌های حمایت و هدایت استعداد‌های درخشان مصوب چهار صد و نوزدهمین جلسه شورای عالی انقلاب فرهنگی مبنی بر تهیه نظام تربیتی و معنوی متناسب با نیاز [۱۶] این استعدادها و به منظور تسهیل در ادامه تحصیل داوطلبان برگزیده و خلاق در دوره‌های آموزش عالی، مقرر گردیده است که برگزیدگان جشنواره‌های بین‌المللی خوارزمی، جوان خوارزمی و رازی و نیز برگزیدگان مسابقات معتبر علمی بین‌المللی (رتبه‌های اول تا سوم) با ارائه گواهی معتبر، از یکی از دو طریق زیر می‌توانند در دوره تحصیلی کارشناسی یا کارشناسی ارشد در رشته متناسب با طرح ابتکاری خود یا زمینه‌ای که در آن برگزیده شده‌اند، پذیرفته شوند:

الف: شرکت در آزمون سراسری و کسب حدنصاب علمی برابر ۸۵٪ نمره گزینش آزاد در رشته مورد تقاضا،

درخشان حتی در سطح مجالس قانونگذاری امری مرسوم و پذیرفته است. تا جایی که، یک چهارچوب حقوقی برای حل و فصل اختلافات در مورد آموزش استعداد‌های درخشان و در نظر گرفتن حقوق آموزشی برای آنان [۱۲] به آرامی در حال شکل گرفتن می‌باشد. [۱۳]

برای نیل به هدف شکوفاسازی استعداد‌های درخشان در آموزش عالی، در تاریخ ۱۳۷۵/۵/۳۰ کلیات طرح شکوفاسازی استعداد‌های درخشان در سیصد و هشتادمین جلسه شورای عالی انقلاب فرهنگی تصویب گردیده و پیرو آن، آیین‌نامه تشکیل شورای هدایت استعداد‌های درخشان در آموزش عالی در جلسه ۳۸۷ مورخ ۱۳۷۵/۹/۶ شورای عالی انقلاب فرهنگی به تصویب رسیده است. متعاقباً "شورای هدایت استعداد‌های درخشان در آموزش عالی برای تعیین سیاستها و راهنمایی‌های عملیاتی و به اجرا درآوردن طرح‌های آزمایشی شکوفاسازی استعداد‌های درخشان در دانشگاهها و موسسات آموزش عالی در مورخ ۱۳۷۵/۱۲/۱۳ با هدف فراهم‌سازی موجبات پرورش استعداد‌های درخشان و کمک به پیشرفت علم و دانش در کشور، توجه بیشتر به تفاوت‌های فردی در جهت شکوفایی استعداد‌های درخشان و فراهم ساختن امکان آموزش عمیقتر برای آنها، ایجاد گرایش و جاذبه برای استعداد‌های برتر جهت تحصیل در رشته‌های استراتژیک و مورد نیاز کشور، ایجاد زمینه مساعد برای ارتقای کیفیت آموزش و انجام پژوهش‌های بنیادی، کاهش دوران تحصیل از طریق حذف فاصله‌های زمانی بین مقاطع تحصیلی برای دانشجویان مستعد، وضع مقررات خاص و اصلاح آیین‌نامه‌ها و مقررات موجود، تشکیل گردیده است. در این رابطه، گفته شده است [۱۴]: "پرورش اجتماعی آحاد تیزهوش در گرو رضایت اجتماعی آنان است و خشنودی و رضایت اجتماعی آنها بستگی به میزان ارضای انتظارات اجتماعی‌شان دارد". البته، در سایر کشورها اقدامات کاملتری در این رابطه انجام شده بنحوی که تلاشهایی نیز برای ایجاد نمونه یک قانون کامل (قانون مدل) که همه مسائل مربوط به استعداد‌های درخشان را در بر گیرد بعمل آمده است. [۱۵]

با توجه به اهداف در نظر گرفته شده، شورای هدایت استعداد‌های درخشان، آیین‌نامه دوره دکتری پیوسته در

ب: اخذ پذیرش از دانشگاه.

همچنین، برگزیدگان المپیاد علمی دانشجویی کشور (رتبه‌های اول تا سوم) می‌توانند پس از اتمام دوره کارشناسی ارشد با کسب پذیرش از دانشگاه در دوره دکتری ادامه تحصیل دهند.^{۲۱} در همین رابطه، در اجرای بند ۲ ماده ۲ آیین‌نامه تشکیلات شورای هدایت استعدادهای درخشان در آموزش عالی مصوب جلسه ۳۸۷ مورخ ۱۳۷۵/۹/۶ شورای عالی انقلاب فرهنگی و به منظور برقراری تسهیلات ویژه پژوهشی برای دانشجویان ممتاز در دوره‌های کارشناسی، کارشناسی ارشد پیوسته و دکترای حرفه‌ای، تسهیلاتی به دانشجویان ممتاز یعنی برگزیدگان آزمون سراسری، برگزیدگان المپیادهای علمی دانش‌آموزی کشور [۱۷]، برگزیدگان جشنواره‌های خوارزمی اختصاص می‌یابد. برای نمونه، دانشجویان ممتاز می‌توانند به صورت فردی یا گروهی طرحهای پژوهشی بنیادی خود را پس از تایید استاد مشاور برای بررسی و تامین اعتبار به دفتر استعدادهای درخشان دانشگاه ارایه نمایند. همچنین، دانشگاه ترتیبی اتخاذ میکند تا تسهیلاتی را برای دانشجویان ممتاز جهت حضور در کنفرانسهای علمی و کارگاههای آموزشی و پژوهشی داخلی، حضور در کنفرانسهای علمی خارجی برای ارائه مقاله، استفاده از مراکز کامپیوتر با سرویسهای ویژه پست الکترونیک و اینترنت مانند اعضای هیات علمی، استفاده امکانات کتابخانه‌ای دانشگاه از قبیل تامین کتب و نشریات مورد نیاز آنان مانند اعضای هیات علمی، عضویت در طرح امانت بین کتابخانه‌ای، شرکت در کارگاههای آموزشی و پژوهشی داخل و خارج از کشور حسب نیاز، استفاده از امکانات پژوهشی و آزمایشگاهی دانشگاه، شرکت در مسابقات علمی معتبر بین‌المللی، و برقراری همکاری با سایر دانشگاهها و مراکز تحقیقاتی برای استفاده دانشجویان ممتاز از امکانات پژوهشی و آزمایشگاهی آنها حسب مورد، فراهم سازد.^{۲۲}

همچنین، دانشگاه موظف است تمهیدات لازم را برای شرکت دانشجویان ممتاز در کنفرانسهای علمی و کارگاههای آموزشی داخلی فراهم نماید. دانشگاه در اختصاص امکاناتی مانند بورس تحصیلی، کمک هزینه تحصیلی، خوابگاه، بن خرید کتاب، استفاده از کتابخانه‌ها و آزمایشگاهها و ... باید برای دانشجویان ممتاز تسهیلات ویژه قابل شود. همچنین، دانشگاه می‌تواند با

درخواست دانشجوی ممتاز برای تحصیل همزمان در دو رشته تحصیلی پس از تایید استاد مشاور موافقت نماید. وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری و دانشگاهها حسب مورد، برای استفاده دانشجویان ممتاز از امکانات مراکز اطلاع‌رسانی، موسسات پژوهشی، باشگاه دانش‌پژوهان جوان و ... اقدام لازم را معمول می‌دارند. وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری از محل اعتبارات متمرکز خود بودجه‌ای را به نسبت تعداد دانشجویان ممتاز دانشگاهها به آنها اختصاص میدهد.^{۲۳}

لازم به ذکر است که داوطلبان ورود به دوره‌های دکترای پیوسته باید علاوه بر شرایط عمومی ورود به آموزش عالی، دارای رتبه ۱ تا ۵۰۰ در آزمون سراسری، برگزیده المپیاد دانش‌آموزی کشور (دارنده مدال طلا) در رشته مورد درخواست، یا دارنده مدال طلا در رشته‌ای غیر از رشته مورد درخواست یا دارنده مدال نقره در رشته مورد درخواست یا برگزیده جشنواره خوارزمی و در هر حال، حائز رتبه ۱ تا ۱۰۰۰ در آزمون سراسری در گروه آموزشی مورد درخواست با رعایت حد نصاب قابل قبول در دروس انتخابی باشند.

ناگفته نماند که سازمان پژوهشهای علمی و صنعتی ایران وابسته به وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری همه ساله جشنواره بین‌المللی خوارزمی را به منظور حمایت و تقدیر از پژوهشگران، مبتکران و نوآوران و با حمایت سازمان جهانی مالکیت معنوی (WIPO)، برنامه توسعه سازمان ملل متحد (UNDP)، سازمان علمی، آموزشی و فرهنگی سازمان ملل متحد (UNESCO)، مرکز انتقال فن‌آوری آسیا و اقیانوسیه (APCTT)، آکادمی علوم جهان سوم (TWAS)، کمیته علوم و فن‌آوری برای توسعه پایدار در کشورهای جنوب (COMSATS)، کمیته دائمی سازمان کنفرانس اسلامی در همکاریهای علمی و فن‌آوری (COMSTECH)، سازمان آموزش علمی و فرهنگی سازمان کنفرانس اسلامی (ISESCO) و سازمان بین‌المللی انجمن‌های مخترعین (IFIA) برگزار می‌کند. و همانگونه که در بالا گفته شد، علاوه بر جوایزی که به برگزیدگان این جشنواره داده می‌شود برگزیدگان رتبه‌های اول تا سوم این جشنواره در صورت تمایل به ادامه تحصیل می‌توانند پس از اخذ پذیرش از دانشگاه و

دریافت معرفی‌نامه از سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران در رشته متناسب با طرح ابتکاری خود یا زمینه‌ای که در آن برگزیده شده‌اند در مقطع تحصیلی کارشناسی یا کارشناسی ارشد ادامه تحصیل دهند.^{۲۴}

تردیدی نیست که توجه به مسائل استعداد‌های درخشان فقط در توجه به بعد علمی خلاصه نمی‌شود. تا جاییکه در سال ۱۹۹۹ میلادی دکتر سالی ریس، رئیس انجمن ملی استعداد‌های درخشان، موضوعات مورد توجه آن سازمان در ارتباط با استعداد‌های درخشان را در چهار گروه یعنی برنامه آموزشی، توسعه حرفه‌ای، مسائل اجتماعی و احساسی، و ایجاد امکان آشنایی با یکدیگر عنوان نموده است. [۱۸] اگرچه، شناسایی و پوشش دادن به نیازهای استعداد‌های درخشان هدفی است که هنوز در کشورهای پیشرفته نیز بطور کامل جامه عمل نپوشیده است. [۱۹]

تسهیلات مربوط به استعداد‌های ورزشی

بعنوان نوعی استعداد و توانایی خاص "در برخی مطالعات به تیزهوشی ورزشی (حرکتی) و تیزهوشی فنی با شاخص‌های هوش عمومی، توانایی حرکتی، توانایی درک فضا؛ و تفکر فنی اشاره شده، مبانی پرورشی ویژه آن، رشد و توسعه یافته است. [۲۰]. بموجب آیین‌نامه تسهیلات تشویقی قهرمانان رتبه‌های اول تا سوم مصوب ۷۶/۵/۸ هیات وزیران، برای قهرمانان تسهیلات تحصیلی، تسهیلات اشتغال، تسهیلات زندگی، تسهیلات از کار افتادگی ورزشی و اعطای نشان در نظر گرفته شده است. قهرمانان مسابقات المپیک، آسیایی، قهرمانی دانشجویان جهان، ارتش‌های جهان (سیزم)، قهرمانی کشور و عضویت تیم ملی و قهرمانان رکوردشکن ملی و قهرمانان آموزشگاه‌های کشور به شرح زیر می‌توانند بدون کنکور در مقطع تحصیلی زیر در موسسات تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ادامه تحصیل دهند.

- قهرمانان مسابقات المپیک - تا کارشناسی ارشد تربیت بدنی،
- قهرمانان مسابقات آسیایی - تا کارشناسی ارشد تربیت بدنی،

- قهرمانان مسابقات دانشجویان جهان - تا کارشناسی ارشد تربیت بدنی،

- قهرمانان مسابقات ارتش‌های جهان (سیزم) - تا کارشناسی ارشد تربیت بدنی،

- قهرمانان کشور (در صورت احراز سه بار مقام قهرمانی) و یا جایجا نمودن سه بار رکورد‌های ملی و یا دو سال عضویت متوالی تیم ملی، به گواهی سازمان تربیت بدنی، تا کارشناسی تربیت بدنی،

- قهرمانان آموزشگاه‌های کشور (دبیرستانی) و قهرمانان موضوع بند (۵) این آیین‌نامه و قهرمانان المپیک، جهانی - آسیایی در صورت تمایل به شرکت در مسابقات ورودی مقطع کارشناسی دانشگاه‌ها از ۲۵٪ ارفاق در نمرات حاصله در کنکور برخوردار خواهند شد،

- قهرمانان مسابقات المپیک جهانی و آسیایی و قهرمانی دانشجویان جهان در صورت تمایل به شرکت در آزمون مقطع کارشناسی ارشد از ۲۰٪ ارفاق در نمرات حاصله استفاده خواهند نمود.^{۲۵} همچنین، سازمان امور اداری و استخدامی کشور حسب معرفی سازمان تربیت بدنی، نسبت به فراهم نمودن تسهیلات لازم برای استخدام قهرمانان مسابقات المپیک، جهانی، آسیایی، دانشجویان جهان و قهرمانی کشور در وزارتخانه‌ها، سازمانها، شرکت‌های دولتی و شهرداریها، در مشاغلی که شرایط احراز آنها را دارند، اقدام خواهد نمود.^{۲۶}

دیگر اینکه، برای قهرمانان کشوری - آسیایی - جهانی و المپیک به تشخیص سازمان تربیت بدنی و به تناسب رشته، رنگ مدال و اهمیت مقام کسب شده مزایایی از قبیل تسهیلات مسکن، زمین، اتومبیل ساخت داخل و هدایای نقدی در نظر گرفته شده و اعطا می‌شود. میزان این هدایا توسط سازمان تربیت بدنی حسب مورد مشخص می‌شود و اعتبار مورد نیاز برای اجرای این ماده همه ساله به پیشنهاد سازمان تربیت بدنی توسط سازمان برنامه و بودجه تامین و در ردیف اعتبارات جاری سازمان منظور می‌گردد.^{۲۷}

قهرمانان کشوری، آسیایی، جهانی، المپیک، سیزم، قهرمانی دانشجویان جهان و آموزشگاه‌های کشور در حین تمرین و یا انجام مسابقه از بیمه جسمانی برخوردار بوده و در صورتی که

دچار صدمه دیدن یا نقص عضو یا فوت شوند از این مزایا استفاده می نمایند. این امر توسط سازمان تامین اجتماعی به صورت خدمات بلاعوض انجام می شود.^{۲۸}

علاوه بر همه تسهیلات فوق، قهرمانان، مربیان و مدیرانی که به دلیل تداوم پیروزی‌ها و یا خدمات شایسته به ورزش بخصوص در امر مسابقات جهانی و المپیک شایسته دریافت نشان باشند بنا به پیشنهاد سازمان تربیت بدنی و تصویب کمیته اعطای نشانهای دولتی مفتخر به اخذ نشان شجاعت خواهند شد.^{۲۹}

یادداشت‌ها

- ۱۲- قلمرو تیزهوشی به معنای وسیع و گسترش یافته، طبقه‌هایی را دربر می‌گیرد، «پیشرفت تحصیلی»، «اخلاقیت» و «رهبری» حوزه‌های اساسی می‌باشند که ناکنون به عنوان انواع تیزهوشی شناسایی و کشف شده اند. (کاظمی حقیقی، ناصرالدین ۱۳۷۲، «رهبری در گستره تیزهوشی»، مجله استعدادهای درخشان، سال ۲، شماره ۲، تابستان، ص ۱۶۲).
- ۱۳- قانون برنامه پنجم عمرانی کشور (تجدید نظر شده) ۱۳۵۶ - ۱۳۵۴ مصوب ۱۳۵۴/۲/۲۷.
- ۱۴- قانون تشکیل شوراهای آموزش و پرورش در استانها، شهرستانها و مناطق کشور مصوب ۱۳۷۲/۱۰/۲۶.
- ۱۵- قانون اهداف و وظایف وزارت آموزش و پرورش ماده ۵.
- ۱۶- قانون بودجه سال ۱۳۳۶ کل کشور مصوب ۱۳۳۵/۱۲/۲۸.
- ۱۷- قانون مربوط به الحاق دولت ایران به مقاله نامه بین‌المللی شماره ۲۹ راجع به لغو کار اجباری مصوب ۱۳۳۵/۱۲/۲۸.
- ۱۸- قانون الحاق دو تبصره به قانون عضویت دولت جمهوری اسلامی ایران در سازمانها و مجامع بین‌المللی مصوب ۱۳۷۰/۹/۳.
- ۱۹- قانون اهداف و وظایف وزارت آموزش و پرورش مصوب ۱۳۶۶/۱۱/۲۵.
- ۲۰- قانون موافقتنامه علمی و آموزشی بین دولتهای ج.ا.ا و قطر.
- ۲۱- مواد ۱ و ۲ آیین نامه نحوه پذیرش برگزیدگان جشنواره‌ها و مسابقات علمی در دوره‌های آموزش عالی مصوب جلسه مورخ ۸۰/۵/۱ شورای هدایت استعدادهای درخشان، معاونت آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.
- ۲۲- آیین نامه تسهیلات پژوهشی ویژه دانشجویان ممتاز مصوب ۱۳۸۱/۱/۲۶ شورای هدایت استعدادهای درخشان در آموزش عالی که به تایید وزیر علوم، تحقیقات و فناوری نیز رسیده است.
- ۲۳- آیین نامه تسهیلات آموزشی ویژه دانشجویان ممتاز مصوب ۱۳۷۷/۱۱/۵ شورای هدایت استعدادهای درخشان.
- ۲۴- آیین نامه نحوه پذیرش برگزیدگان جشنواره علمی در دوره های آموزش عالی مصوب جلسه مورخ ۸۰/۵/۱ شورای هدایت استعدادهای درخشان، معاونت آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.
- ۲۵- ماده ۱ آیین نامه تسهیلات تشویقی قهرمانان رتبه های اول تا سوم مصوب ۷۷/۵/۸ هیأت وزیران.
- ۲۶- ماده ۲ آیین نامه فوق.
- ۲۷- ماده ۳ آیین نامه فوق.
- ۲۸- ماده ۴ آیین نامه فوق.
- ۲۹- ماده ۵، آیین نامه فوق.

- ۱- قانون مقررات استخدامی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی مصوب ۷/۲۱/۱۳۷۰، قانون مقررات استخدامی نهضت سوادآموزی ج.ا.ا مصوب ۷/۱۳/۱۳۶۷، قانون مقررات مالی، اداری، استخدامی و تشکیلات جهاد سازندگی مصوب ۱۳۶۷/۱/۲۳.
- ۲- قانون استخدامی کشوری، مصوب ۱۳۰۲/۹/۲۲ و قانون استخدام کشوری مصوب ۱۳۴۵/۳/۳۱. همچنین قانون استخدام حکام محاکم عدلیه و صاحب منصبان پارکه، مصوب ۱۳۰۲/۱/۲۵. همچنین، لایحه اصلاح قسمتی از قانون اصول تشکیلات دادگستری و استخدام قضات مصوب ۱۳۳۳/۱۲/۱۴.
- ۳- قانون مربوط به الحاق دولت ایران به مقاله نامه بین‌المللی شماره ۲۹ راجع به لغو کار اجباری مصوب ۱۳۳۵/۱۲/۲۸.
- ۴- قانون خط مشی کلی و اصول برنامه‌های سازمان صدا و سیما ج.ا.ا مصوب ۱۳۳۵/۴/۱۷.
- ۵- قانون وظایف وزارت امور خارجه مصوب ۱۳۶۴/۲/۲۰.
- ۶- قانون اهداف و وظایف وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مصوب ۱۳۶۵/۱۲/۱۲.
- ۷- قانون راجع به تصویب اساسنامه و اصلاح مقاله نامه (کنوانسیون) اتحادیه بین المللی مخابرات (ITU) منعقد در سیزدهمین اجلاس سران مختار کشورهای عضو ۱۹۸۹ (نیس) و اجازه مبادله اسناد مصوب آنها.
- ۸- قانون اجازه الحاق دولت ج.ا.ا به کنوانسیون حقوق کودک.
- ۹- اساسنامه سازمان صدا و سیما ج.ا.ا مصوب ۱۳۶۲/۷/۲۷.
- ۱۰- قانون الحاق دولت ایران به قرارداد بین‌المللی مبارزه با تبعیض در امر تعلیمات مصوب ۱۳۴۶/۱۲/۷.
- ۱۱- قانون اجازه دولت ایران به میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی مصوب ۱۳۵۴/۵/۱۷.

[11] Stephens, Kristen R. (2000), "Gifted Education and the Law", *Gifted Child Today Magazine*; Vol. 23 No. 1 P30-37

[12] Ford, Donna Y.; And Others, (1995), "Meeting the Educational Needs of the Gifted: A Legal Imperative", *Roeper Review*, Vol. 17 No. 4 P224-28.

[13] Karnes, Frances A.; Marquardt, Ronald G. (1997), "The Fragmented Framework of Legal Protection for the Gifted", *Peabody Journal of Education*; Vol. 72 No. 3&4 P166-79

[۱۴] کاظمی حقیقی، ناصرالدین (۱۳۷۳)، "مبانی پرورش اجتماعی تیزهوش"، مجله استعداد‌های درخشان، سال سوم، شماره ۳، پاییز، ص ۲۷۶.

[15] Foster, Andrew H.; And Others, (1994), "Model Legislation: Gifted and Talented", North Carolina Univ., Chapel Hill. Gifted Education Policy Studies Program., Feb 1994; 19P.; Sponsoring Agency: Office of Educational Research and Improvement (ED), Washington, DC.

[۱۶] کاظمی حقیقی، ناصرالدین (۱۳۷۳)، "ملاحظات محیطی در تشخیص، آموزش و پرورش"، مجله استعداد‌های درخشان، سال ۳، شماره ۱، بهار، ص ۱۵.

[۱۷] شیرزاد، احمد (۱۳۷۴)، "چرا در کاتیرا موفق شدیم"، مجله استعداد‌های درخشان، سال ۴، شماره ۲، تابستان، ص ۱۳۶.

[18] Initiatives from the National Association for Gifted Children", *Gifted Child Today Magazine*. Waco:1999.Vol.22, Iss. 6; P8.

[19] Russo, Charles J.; And Others (1997), "Giving the Gifted Their Fair Share", *School Business Affairs*, Vol. 63 No. 5 P21-24.

[۲۰] کاظمی حقیقی، ناصرالدین (۱۳۷۳)، "ریشه‌های شناختی و محیطی خلاقیت"، مجله استعداد‌های درخشان، سال ۳، شماره ۲، تابستان، ص ۱۲۷.

سایر منابع جهت مطالعه بیشتر

- Sternberg, Robert J., (1996), "*The Sound of Silence: A Nation Responds to Its Gifted*", *Roeper Review*, Vol.18, No.3, Feb-Mar

- Brown, Cynthia N. (1997), "*Gifted Identification as a Constitutional Issue*", *Roeper Review*, Vol. 19, No. 3, Mar

حسین‌دوست، جواد، قدرت‌اله عزیزی و آریتا مصباح (۱۳۷۲)، "شناسایی و تشخیص تیزهوش"، مجله استعداد‌های درخشان،

سال دوم، شماره ۱، بهار

- کاظمی حقیقی، ناصرالدین (۱۳۷۲)، "رهبری در گستره تیزهوشی"، مجله استعداد‌های درخشان، سال ۲، شماره ۲، تابستان

[1] Gallagher, James J., (1995) "Education of Gifted Students: A Civil Rights Issue?", *Phi Delta Kappan*, Vol. 76 No.5 P408-10 .

[2] Karnes, Frances A; Marquardt, Ronald G., (1995) "Gifted Education and the Courts: Teacher Certification and Employment Decisions", *Roeper Review*, Vol.17 No.4P229-31.

[3] Evans, Karen (1997), "Policy for the Identification of Students for Gifted Programs: Local Level Implementation", *Journal of Secondary Gifted Education*, Vol. 8 No. 2 P74-86.

[4] Russo, Charles J.; And Others, (1996), "Gifted Education and the Law: A Right, Privilege, or Superfluous?", *Roeper Review*, Vol. 18 No. 3 P179-82.

[۵] شیرزاد، احمد (۱۳۷۳)، "المیادها و مسئله نخبه‌گرایی"، مجله استعداد‌های درخشان، سال سوم، شماره ۴، زمستان، ص ۳۶۲.

[6] Marquardt, Ronald G.; Karnes, Frances A., (1994), "Gifted Education and Discrimination: The Role of the Office for Civil Rights", *Journal for the Education of the Gifted*, Vol. 18 No. 1 P87-94, see also: Karnes, Frances A.; Marquardt, Ronald G., (1993), "Pathways to Solutions: Using Conflict Resolution in Matters of the Gifted and Talented", *Gifted Child Today (GCT)*, Vol. 16 No. 6 P38-41.

[۷] کاظمی حقیقی، ناصرالدین، و شیوا مقدم (۱۳۷۳)، "تحول انتظارات اجتماعی دختران و نوجوانان تیزهوش"، مجله استعداد‌های درخشان، سال سوم، شماره ۲، تابستان، ص ۱۶۵.

[8] Ford, Donna Y.; Trotman, Michelle Frazier. (2000), "The Office for Civil Rights and Non-Discriminatory Testing, Policies, and Procedures: Implications for Gifted Education" *Roeper Review*; Vol. 23 No. 2 P109-12.

[9] Karnes, Frances A.; And Others, (1997), "The Office of Civil Rights and the Gifted: An Update", *Roeper Review*, Vol. 19 No. 3 p162-63 Mar), In Respect to Underrepresentation of Minority Groups in Gifted Programs and Legal Issues Surrounding the Identification of Gifted Students, Including the Relationship Between Classification and Government Purpose, See also, Brown, Cynthia N. (1997), "Gifted Identification as a Constitutional Issue", *Roeper Review*, Vol. 19 No. 3 p157-60.

[۱۰] لویارت، جودی (۱۳۷۴)، "تیزهوشی پنهان"، مترجم: فاطمه یزدانی،

مجله استعداد‌های درخشان، سال ۱۴، شماره ۳، پاییز، ص ۲۶۳.